



Jakelussa mainitut

23.9.2021

VN/24385/2021

1/9

VN/24385/2021-TEM-1

## ALUEKEHITYKSEN TILANNE- JA KEHITYSKUVAN LAADINTA JA VALMISTAUTUMINEN ALUEKEHITTÄMISEN KESKUSTELUIHIN HELMIKUUSSA 2022

Aluekehittämisen keskustelujen prosessi vuorovaikutteiseksi toimintatavaksi valtion ja maakuntien kesken

Aluekehittämisen keskustelut tulivat lakisääteiksi vuoden 2021 syyskuun alussa voimaan tulleen alueiden kehittämisen toimeenpanoa koskevan lain myötä (756/2021). Seuraavat aluekehittämisen keskustelut käydään lain mukaisena toimintana vuoden 2022 helmikuussa. Keskustelujen lähtökohtina ovat aluekehittämispäätöksen painopisteet ja toimeenpano, maakuntaohjelmatyö sekä aluekehityksen ajantasainen tilannekuva, jota kehitetään tilanne- ja kehityskuvan suuntaiseksi.

Keskusteluihin nostetaan esille alueiden kehityksen kannalta ajankohtaisia, eri hallinnonaloja koskevia horisontaalisia teemoja ja ilmiöitä. Keskusteluissa on mahdollista käsitellä myös EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja kansallisten ohjelmien ja sopimusten toteutumista. Myös kaikille maakunnille yhteisen teeman käsittely on mahdollinen, mikäli alueiden uudistumisen neuvottelukunta (AUNE) näin linjaa.

Aluekehittämisen keskustelujen prosessia on kehitetty vuoden 2021 aikana. Eri vaiheita on selkeytetty tavoitteiden ja eri toimijoiden roolien osalta. Keskustelujen valmistautumiseen on lisätty enemmän aikaa yhteisten näkemysten aikaansaamiseksi, mikä helpottaa myös keskustelujen johtopäätösten selkeämpää kirjaimista yhteistyöasiakirjaksi. Asiakirjan rakennetta ja sisältöä kehitetään siten, että aiempaa muistiopohjaa muutetaan yhteistyöasiakirjan suuntaan asteittain. Keskustelun johtopäätökset kirjataan selkeämmin yhteistyöasiakirjaan ja niistä käydään vuorovaikutteista keskustelua jo valmisteluvaiheen aikana. Uutena toimintatapana kokeillaan sopimuksellisen yhteistyön elementtiä osana aluekehittämisen keskustelujen prosessia.

### Aluekehityksen tilanne- ja kehityskuva

Aluekehityksen tilannekuva- ja kehityskuva on alusta maakuntien ja valtioneuvoston väliselle vuorovaikutukselle. Tavoitteena on, että tilannekuvatyo tuo lisäarvoa kaikille valmisteluun osallistuville osapuolille ja mahdollistaa eri hallinnonalojen toimien alueellisten yhteisvaikutusten tarkastelun. Tilannekuvatyötä tehdään sekä valtioneuvostossa että alueilla maakuntien liittojen johdolla. Tilannekuva sisältää sekä määrällistä aineistoa että laadullisen analyysin aluekehityksen tilanteesta ja kehitysnäkymistä. Tilannekuva laaditaan aluekehittämispäätöksen painopisteiden mukaisesti.

Tilannekuvatyössä tarkastelutasona on maakunta, mutta tarkempaa seutukunnittaista ja jopa kuntatasolle menevää määrällistä aineistoa on mittarista riippuen käytettävissä. Määrällisen tilannekuvan muodostaa noin 30 väestön, aluetalouden ja

työllisyyden, osaamisen ja uudistumisen, terveyden ja hyvinvoinnin sekä elinympäristön kehitystä kuvaavaa mittaria. Määrällinen tilannekuva on julkaistu digitaalisena Tutkialueita-palvelussa osoitteessa [www.tutkialueita.fi](http://www.tutkialueita.fi).

Määrällisen tilannekuvan keskeisistä muuttujista on valtioneuvoston ja maakuntien käyttöön valmisteltu sarja karttoja ja kuvaajia. Tämä aineisto on osa valtioneuvoston tilanne- ja kehityskuvaa, joka on maakuntien käytettävissä Teamsin ALKE-keskustelut 2022 -työtilassa lokakuun alusta lähtien.

Laadullinen tilannekuva on valtioneuvoston ja maakuntien asiantuntijoiden arvioihin perustuva jäsennelty näkemys aluekehityksen tilanteesta, tulevasta kehityksestä sekä siihen vaikuttavista muutostekijöistä.

Ohjeistus maakuntien tilanne- ja kehityskuvatyöhön, määrällisen tilannekuvan mittarit sekä esimerkkejä muista työssä käytettävissä tietolähteistä löytyvät kirjeen liitteestä.

## Keskustelujen asialistan valmistelu

Asialistat valmistellaan vuorovaikutteisesti sekä maakunnissa ja valtioneuvostossa että niiden välillä. Valtioneuvoston tilannekuvatyön ja aluekehittämispäätöksen toimeenpanon seurannan yhteydessä arvioidaan, nouseeko esille yhtä tai useampaa sellaista poikkihallinnosta teemaa, joka olisi tarpeen käsitellä kaikkien maakuntien kanssa. Yhteisestä teemasta linjaa alueiden uudistumisen neuvottelukunta (AUNE) kokouksessaan 5.10.2021.

Maakunnat valmistelevat oman esityksensä keskustelun teemoista (1-3 yhteisestä teemasta riippuen) tilannekuvatyön, viimeistelyvaiheessa olevan maakuntaohjelman sekä aluekehittämispäätöksen perusteella.

Kunkin teeman osalta:

- Mihin kehityksen pullonkaulaan etsitään ratkaisua
- Mitkä ovat tavoitteet
- Mitä johtopäätöksiä odotetaan
- Miten johtopäätöksiä mitataan ja seurataan

## Sopimuksellisen yhteistyön elementti osana aluekehittämisen keskustelujen prosessia

Hallitusohjelmassa sopimusperusteinen kehittämistyö on mainittu keskeisenä aluekehittämisen elementtinä. Sopimuksellisen yhteistyön vaikuttavuuden ja seurannan parantamiseksi kaivataan aitoon kumppanuuteen liittyvää vuoropuhelua valtion, maakuntien ja kaupunkien välillä. Aluekehittämisen keskustelut ovat lähtökohtaisesti vuorovaikutus- ja kumppanuusprosessi, jossa pyritään valtion ja alueiden yhteisen näkemyksen muodostamiseen alueiden kehittämisen tavoitteista, toimeenpanosta ja toimintaedellytyksistä otettavaksi huomioon eri toimijoiden toiminnan ja talouden suunnittelussa. Keskusteluissa ei tehdä sitovia päätöksiä tai ratkaisuja, mutta keskustelujen osallistajat ottavat yhteistyöasiakirjan johtopäätökset huomioon oman toimintansa ja taloutensa suunnittelussa.

Aluekehittämisen keskustelujen prosessin osana kokeillaan sopimuksellisen yhteistyön elementtiä, jolla tähdätään pitkäjänteiseen aluekehittämisen toimintamalliin. Sen liittäminen aluekehittämisen keskusteluihin tuo prosessiin konkretiaa. Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen (AKKE) –momentin määrärahaa kohdennetaan yhteen tai useampaan keskusteluteemaan liittyvän kokonaisuuden toimeenpanon vauhdittamiseen. Määrärahaa jaetaan kaikille maakunnille myöhemmin asetettavien kriteereiden perusteella ja siten, että alustava alueellinen jako on selvillä aluekehittämisen keskusteluissa. Alueellisesta määrärahan jakamisesta

päätää valtioneuvosto ALKE-keskustelujen jälkeen. Maakuntia pyydetään teemään esitys sopimuksellisen yhteistyön sisällöstä ja määrärahan kohdentamisesta asialistaehdotuksensa yhteydessä. Keskustelutilanteessa sopimuksellisen yhteistyön määräraha voi tarvittaessa olla esillä ao. asialistan kohdissa, mutta rahoituksen tarkemmasta kohdentamisesta valmisteluvaiheessa sovittuihin käyttötarkoituksiin päättää maakunnan liitto. Sopimuksellisen yhteistyön elementin valmistelusta ohjeistetaan tarkemmin syksyn aikana.

Maakunnan esityksen tulee sisältää esitys siitä, minkä keskusteluteeman tai teemojen edistämiseen ja yhteistyön/toimeenpanon vauhdittamiseen alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen (AKKE) -momentin määrärahaa tulisi kohdentaa.

## Aluekehittämisen keskustelujen aikataulu ja keskusteluihin valmistautuminen

Keskustelut ajoittuvat helmikuun 2022 kolmelle ensimmäiselle viikolle. Keskustelujen päätyttyä tehdään jokaisesta keskustelusta yhteistyöasiakirja/johtopäätösmuistio. Johtopäätösten toimeenpanoa seurataan keskusteluissa sovitun mukaisesti.

Valmistelutehtävät	Vastuutahot	Aikataulu
Määrällinen tilannekuva	TEM	6 – 8/21
Valtioneuvoston tilanne- ja kehityskuva	Valtioneuvoston työryhmä	8 – 9/21
Maakuntien tilanne- ja kehityskuva sekä esitykset asialistan teemoiksi	Maakuntien johdolla	1.10 – 24.11.2021
Aluekehittämisspäivät Porissa	TEM/Satakuntaliitto	8. – 9.12.21
Maakunnittaisten keskusteluagendojen valmistelu	Valtioneuvosto ja maakunnat	11/21-1/22
Aluekehittämisen keskustelujen järjestäminen	Osallistujat	Aikataulu
Aluekehittämiskeskustelut 18 maakunnan kanssa	VN ja maakunnat	1.2 – 17.2.22
Johtopäätökset ja prosessin arviointi	Osallistujat	Aikataulu
Yhteistyöasiakirja/Johtopäätösmuistio	TEM yhteyshenkilö Maakunnan yhteyshenkilö	2 – 3/22
Rahoituspäätökset	TEM	Kevät 2022
Prosessin arviointi	VN-verkosto ALKE-työryhmä AUNE	Kevät 2022
Johtopäätösten seuranta	VN Maakuntien liitot	2022-2023

ALKE-keskustelut tullaan toteuttamaan välillä 1.1. – 17.2.2022. Keskusteluun varattava aika on 2,5 tuntia.

Keskustelun ajankohdat ovat varattavissa 1.10.2021 alkaen sähköpostitse. Työ- ja elinkeinoministeriössä aikatauluista vastaa Tiina Asunmaa ([etunimi.sukunimi@gov.fi](mailto:etunimi.sukunimi@gov.fi)).

Ajankohdan varauksen yhteydessä maakuntien liittoja pyydetään **ilmoittamaan tilannekuvatyön ja asialistan valmistelun yhteyshenkilöt**, jotka saavat muokausoikeuden Teamsin ALKE-keskustelut 2022 –työtilaan. Työtilaan kootaan kaikki keskusteluihin liittyvä materiaali.

Keskustelujen järjestämistapa vahvistetaan myöhemmin alkuvuoden 2022 aikana.

Ohjeistusta täydennetään syksyn aikana niin asialistan ja johtopäätösten kuin niiden yhteisen valmistelun sekä järjestelyiden osalta.

**Varattavissa olevat ajankohdat:**

<b>vko 5</b>	
1.	tiistai 1.2.2022 klo 9.00-11.30
2.	tiistai 1.2.2022 klo 13.00-15.30
3.	keskiviikko 2.2.2022 klo 9.00-11.30
4.	keskiviikko 2.2.2022 klo 13.00-15.30
5.	torstai 3.2.2022 klo 9.00-11.30
6.	torstai 3.2.2022 klo 13.00-15.30
7.	perjantai 4.2.2022 klo 9.00-11.30
8.	perjantai 4.2.2022 klo 13.00-15.30
<b>vko 6</b>	
9.	maanantai 7.2.2022 klo 9.00-11.30
10.	maanantai 7.2.2022 klo 13.00-15.30
11.	tiistai 8.2.2022 klo 9.00-11.30
12.	keskiviikko 9.2.2022 klo 9.00-11.30
13.	torstai 10.2.2022 klo 9.00-11.30
14.	perjantai 11.2.2022 klo 9.00-11.30
<b>vko 7</b>	
15.	maanantai 14.2.2022 klo 9.00-11.30
16.	tiistai 15.2.2022 klo 9.00-11.30
17.	keskiviikko 16.2.2022 klo 9.00-11.30
18.	torstai 17.2.2022 klo 9.00-11.30

Maakuntia pyydetään tallentamaan tilannekuva sekä ehdotukset keskusteluteemoiksi Teams-työtilaan viimeistään **24.11.2021**.

Maakuntakohtaiset asialistat työstetään joulutammikuun aikana ministeriöiden ja maakunnan yhteisessä valmistelussa.

Lisätietoja valmisteluun liittyen antavat:

Hanna-Maria Urjankangas  
[etunimi.sukunimi@gov.fi](mailto:etunimi.sukunimi@gov.fi)  
029 506 3739

Pirkko Jukka  
[etunimi.sukunimi@gov.fi](mailto:etunimi.sukunimi@gov.fi)  
029 504 8981

Tapani Mattila  
Teollisuusneuvos

Hanna-Maria Urjankangas  
Johtava asiantuntija

LIITE	Maakunnan tilanne- ja kehityskuva sekä määrällisen tilannekuvan indikaattorit ja täydentävät tietolähteet
JAKELU	Maakuntien liitot ELY-keskukset Liikenne- ja viestintäministeriö Maa- ja metsätalousministeriö Opetus- ja kulttuuriministeriö Sosiaali- ja terveysministeriö Sisäministeriö Valtiovarainministeriö Ympäristöministeriö
TIEDOKSI	Alueiden uudistumisen neuvottelukunta AUNE Aluekehittämisen toimintamallia tukeva työryhmä Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän pääsihteeri Katja Palonen Maaseutupolitiikan neuvoston vt. pääsihteeri Antonia Husberg Saaristoasiain neuvottelukunnan pääsihteeri Elina Auri TEM/osastot TEM/AKO/ryhmät

LIITE

## Maakunnan tilanne- ja kehityskuva

Maakuntakohtainen laadullinen tilannekuva laaditaan alueella maakuntaliiton johdolla prosessissa, jonka lopputuloksena syntyy aluekehitystoimijoiden yhteinen näkemys maakunnan tilanteesta. Maakunnan tilanteen arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota siihen, millaista kehitys on ollut koko maakunnassa mutta myös seutukuntien ja kuntien välillä sekä kaupunki- ja maaseutualueilla. Kokonaiskuvan kannalta on myös tärkeää nähdä, miten maakunta vertautuu koko maan tilanteeseen. Analyysissa on hyvä kiinnittää huomiota myös eri osatekijöiden yhteisvaikutuksiin (syy-seuraus –suhde, riippuvuus).

Tilannekuvatyö on hyvä sovittaa yhteen syyskuun aikana ELY-keskusten vetovastuulla laadittavan elinkeinoelämän, työttömyyden ja työvoiman kysynnän tilannetta ennakoivan alueellisten kehitysnäkymien arvioinnin kanssa. Sisällöllisesti kehitysnäkymät ja tilannekuvatyö linkittyvät toisiinsa elinkeinoelämän ja työllisyyden osalta (tilannekuvan osiot Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen sekä Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana). Tilanne- ja kehityskuvan valmistelussa voi hyödyntää aiempaa tilannekuvaa sekä muuta, esimerkiksi maakuntaohjelman valmistelun yhteydessä alueella tehtyä analyysi- ja ennakointityötä.

### Tilannekuvan rakenne

Tilannekuvan rakenne on kaikille yhteinen ja siinä hyödynnetään määrällisen tilannekuvan mittareita ja muita täydentäviä aineistoja (ks. s.3). Nykytilan analyysin ohella arvioidaan kehityksen suuntaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tilannekuvan enimmäispituus on kuusi sivua ja sen tulee sisältää alla mainitut osiot. Nostot ja tarkentavat kysymykset otsikoiden alla ovat ALKE-päätökseen ja määrälliseen tilannekuvaan perustuvia ja esimerkkejä. **Analyysissa on mahdollista tehdä aluelähtöisiä painotuksia ja nostaa esille oman alueen kannalta merkityksellisiä kehityskulkuja.**

Maakunnilla on tilannekuvatyössä käytettävissä valtioneuvoston tilanne- ja kehityskuva.

- I. Tiivis kuvaus viimeistelyvaiheessa olevien maakuntaohjelmien 2022-2025 painopisteistä sekä älykkään erikoistumisen valinnat, jotta aluekehittämisen keskusteluissa on tarvittaessa mahdollisuus käydä vuoropuhelua alueellisen ja kansallisen TKI-toiminnan yhteensovittamisesta maakunnan ja ministeriöiden kesken.
- II. Arvio väestökehityksestä sekä alueen kehityksestä aluekehittämispäätöksen painopisteiden mukaisesti. Kunkin painopisteen osalta:
  1. Nykytilan analyysi ja kehityksen suunta, alueen sisäiset erot ja poikkeamat
  2. Näkymä vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu
  3. Mitkä negatiiviset tai positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Arvio nykytilanteesta verrattuna vuotta aiempaan sekä vuoden päähän asteikolla paljon huonompi, huonompi, ennallaan, parempi, paljon parempi.

#### Väestödynamiiikka

Väestödynamiiikka (eli nettomuutto ja luonnollinen väestönkasvu ja niiden kehityksen trendi), keskeiset kehityskulut ja muutokset. Tarkastelu seutukunnittain, tarvittaessa myös kuntatasolla ja kaupunki-maaseutuluokitusta hyödyntäen.

#### Ilmastomuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen

Ilmastomuutoksen hillinnän, torjunnan sekä varautumisen ja sopeutumisen sekä luonnon monimuotoisuuden tilanne. Energiamuodot, uusiutuvan energian osuus. Luonnonvarojen kestävä käytön tilanne, edellytykset hiilineutraalille kiertotaloudelle. Määrällisestä tilannekuvasta erityisesti kasvihuonekaasupäästöjen kehitys, myös sektoreittain.

#### Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet

Liikenne- ja viestintäyhteyksien tilanne, aluerakenne ja saavutettavuus. Liikkumis-  
muotojen jakauma ja liikenteen päästöt

#### Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vahdittaminen

Yrittäjyys ja elinkeinorakenne, elinkeinorakenteen monipuolisuus ja aluetalouden muutosjoustavuus eli resilienssi. Keskeisten toimialojen ja ekosysteemien tilanne. TKI-toiminta, osaaminen ja digitalisaatio.

#### Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana

Työllisyyden ja työttömyyden kehitys, työvoiman kohtaanto, osaavan työvoiman saatavuus. Osaaminen ja koulutustaso.

#### Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy

Väestön terveyden ja hyvinvoinnin kehitys, tarkastelu Yhteys työllisyyteen ja työkykyyn, palveluiden käyttöön ja kunta- ja aluetalouteen. Koettu hyvinvointi ja osallisuus.

## Määrällisen tilannekuvan perusindikaattorit

### Väestön perusindikaattorit:

- Väestömuutos prosentteina
- Luonnollinen väestölisäys + kokonaisnettomuutto
- Vieraskielisten osuus koko väestöstä
- Väestöllinen huoltosuhde

### Osaamisen ja uudistumisen perusindikaattorit (tämä saattaa jakautua vielä yritystoimintaan ja osaamiseen, mikäli ei mahdu samaan!):

- Yritysverusta + aloittaneet & lopettaneet yritykset toimialoitain
- Yritystoimipaikkojen määrä / 1000 asukasta
- **Kasvuyritysten määrä suhteessa yrityskantaan**
- Koulutustasomittain
- Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden 25-34-vuotiaiden osuus
- Tutkimus- ja kehittämis (T&K) -toiminnan menot & eri sektoreiden osuudet
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 -vuotiaat

### Aluetalouden perusindikaattorit:

- Alueen BTK / as.
- Toimialojen liikevaihto
- Toimialojen palkkasumma / asukas
- Avoimen sektorin osuus työpaikoista
- **Viennin arvo / työllinen**

### Terveys ja hyvinvoinnin perusindikaattorit:

- Sairastavuusindeksi
- **Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevien nuorten osuus (NEET)**
- Toimeentulotuen saaneiden osuus
- Pienituloisuusaste

### Työllisyyden perusindikaattorit:

- Taloudellinen huoltosuhde
- Työllisyysaste
- Työttömyysaste
- Työttömät työnhakijat + avoimet työpaikat
- Työpaikkaomavaraisuusaste

### Elinympäristön dynamiikka:

- **Valmistuneiden asuntojen määrä**
- **Vanhojen osakeasuntojen neliöhinnat**
- Tehtyjen asuntokauppojen määrä
- Maanteiden liikennesuorite / asukas
- **Nopean laajakaistan saatavuus, yli 100 Mbit/s**
- Kasvihuonekaasupäästöt päästölähteittäin

Punaisella merkityt eivät toistaiseksi mukana Tutki hallintoa -palvelussa

## Täydentäviä indikaattoreita ja tietolähteitä

### Väestö

- Väestötilastot Tilastokeskuksen [Statfin-palvelussa](#)
- Väestön ikärakenteen tarkempi kuvaus (esim. muutos yli 75 ja yli 85 -vuotiaiden sekä nuorien 0-6 ja 7-14 -vuotiaiden osuudessa)
- Kaupunki-maaseutuluokituksen pohjalta tehtävä analyysi maakunnan väestökehityksestä ja erityisesti haasteellisimmista alueista ja kunnista
- Maahanmuuttajaväestön tarkempi tarkastelu
- Tarkentavana tietona 25-34-vuotiaiden muuttoliikkeen tarkastelu

### Aluetalous ja työllisyys

- [TEM:n työllisyyskatsaus](#)
- Päätoimialojen liikevaihdon ja palkkasumman kehitys maakunnittain, kaikkien toimialojen liikevaihto seutukunnittain (ToimialaOnline)
- Vientiliikevaihdon kehitys (ja pk-yritysbarometrin tiedot palveluviennistä)
- Investointien kehitys ja infrarakentaminen (kuvataan alueen merkittävät julkiset ja yksityiset investoinnit ja näkymät)
- PK-yritysbarometri (julkistus 9.9.2020)
- Ammattibarometrin tiedot (osaamisen kysyntä ja tarjonta, eri toimialojen näkymät ja haasteet)
- [Kuntien ja kuntayhtymien taloustiedot](#)



## Yritys- ja innovaatiotoiminta sekä osaaminen

- PK-yritysbarometri: erit. kasvuhakuisuus ja kansainvälistyminen, uudistuminen ja investoinnit
- Kaupunkien ekosysteemisopimusten valmisteluaineisto
- Yritysten t&k-investointien kehitys suhteessa yritysten liikevaihtoon
- Yrittäjien osuus työllisistä (yrittäjyysaste)
- Kasvuyritysten toimialat (ml. pienet kasvuyritykset) ja henkilöstön määrän kehitys (Tilastokeskuksen toimialoittainen yritystietopalvelu)
- Alueen korkeakoulujen tilanne (kuvaus meneillään olevasta kehittämisestä ja tilanteesta)
- Tutkinnon suorittaneet (lukiot, ammatillinen koulutus ja korkeakoulut)

## Terveys ja hyvinvointi

- Kansallinen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus [FinSote](#), esim.  
Koettu hyvinvointi  
Osallisuus  
Työ- ja toimintakyky
- Elämänlaatussa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat
- Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat
- Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat
- Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus (%)
- Kuntien hyvinvointikertomukset
- Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta
- Ginikerroin, käytettävissä olevat tulot
- Sairauspoissaolot (sairaspäivärahat, KELA)
- Terveystiedon edistämisen [TEAvisari](#)

## Elinympäristö

- Asuminen
  - Kesämökkien määrää suhteessa vakinaisesti asuttujen asuntojen määrään (vapaa-ajan asuinrakennusten uudistuotanto /vapaa-ajan asukkaiden määrä)
  - Vuokrakehitys
  - Omistusasuntojen hinnat, toimitilojen käyttöaste
  - Asumisväljyys / talouksen keskikoko (Paavo), yksin asuvien osuus
- Liikkuminen ja saavutettavuus
  - [Liikennejärjestelmän tilannekuva](#) (Traficom)
  - Maantieliikenteen henkilö- ja tavaramäärät
  - Kaukoliikenteen matkustajavirrat + tavaraliikenteen kuljetusvirrat tonneina rataosuuksilla
  - Lentoliikenteen matkustajamäärät lentoasemittain
  - Satamien tavara- ja (henkilö)kuljetusmäärät
  - Rajaliikenne
  - Työmatkojen keskipituuden muutos ja maakunnan sisäinen pendelöinti
  - Kansalaisten tyytyväisyys maanteiden palvelutasoon
- Luonnonympäristö
  - Kuvaus toimista ilmastopäästöjen vähentämiseksi ja kiertotalouden edellytyksistä
  - Uusiutuvan energian osuus
  - Suojelualueiden ja sitä tukevien monimuotoisuutta edistävien alueiden osuus pinta-alasta
  - Alueen metsäpinta-ala (puuston kasvu)